

Taloudellista raportointia koskevat sääntelyhankkeet ja EK:n näkemykset

Kaikki yhteisöt, säätiöt ja ammatinharjoittajat ovat kirjanpitovelvollisia. Ne noudattavat kirjanpitonsa hoidossa ja tilinpäätöksensä laadinnassa Suomen kirjanpitolakia ja -asetusta. Tilinpäätöksen osalta kansallinen kirjanpitolainsäädäntö pohjautuu EU:n tilinpäätösdirektiiviin ja konsernitilinpäätösdirektiiviin, joita ollaan korvaamassa uudella tilinpäätösdirektiivillä (linkki uuteen tilinpäätösdirektiiviin). EU-maiden pörssiyritysten on sovellettava konsernitilinpäätöksiä laatiessaan IFRS-sääntöjä.

Taloudellinen raportointi on yritykselle tärkeää sen taloudellisen tilan seuraamiseksi ja liiketoiminnan kehittämiseksi mutta myös olennaisen tärkeää yrityksen rahoittajille, omistajille, sijoittajille ja muille sidosryhmille.

Yritysten koosta riippuen taloudellisella raportoinnilla on erilainen painoarvo. Pienemmillä yrityksillä ei ole tarvetta raportoida yhtä laajasti kuin suuremmilla, kansainvälistä kauppaa harjoittavilla yrityksillä. Pörssiyrityksillä on asemastaan johtuen vieläkin laajemmat raportointivelvoitteet.

Tilinpäätösdirektiivien uudistaminen

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät uuden tilinpäätösdirektiivin 26.6.2013. Uuteen tilinpäätösdirektiiviin yhdistettiin aiemmat 4. ja 7. yhtiöoikeudellinen direktiivi. Direktiivissä on omaksuttu ns. ”pienet ensin” -periaate, jonka mukaisesti erityisesti pienempien yhtiöiden tilinpäätösinformaatiovaatimuksia ollaan keventämässä tilinpäätöksen liitetietovaatimuksia rajoittamalla. Pakollisia liitetietovaatimuksia on vain 8 ja jäsenvaltio saa halutessaan ottaa käyttöön vielä 5 muuta liitetietovaatimusta, mutta ainoastaan verotusperäisestä syystä. Jäsenvaltioiden vapautta asettaa paikallisia vaatimuksia rajoitetaan vahvasti.

Direktiivin mukaiset pienet yritykset kokorajat ovat seuraavat: (suluisissa nykyisen KPL:n mukaiset rajat) tase 4,00 MEUR (3,65 MEUR), liikevaihto 8,00 MEUR (7,30 MEUR), henkilöstömäärä 50 (50). Nykyisen kirjanpitolain mukaisia pienen yrityksen kokorajoja on nostettava vastaamaan direktiivin asettamia vähimmäisrajoja. Lisäksi jäsenvaltioilla on mahdollisuus käyttää optioita nostaa taseen raja 6 MEUR:oon ja liikevaihdon raja 12 MEUR:oon.

Maakohtainen raportointi

Direktiivi sisältää myös uuden velvoitteen maakohtaisesta raportoinnista kaivannais- ja metsäteollisuusaloilla toimiville suurille yhtiöille ja listayhtiöille. Tämän alan yritykset ovat velvollisia raportoimaan luonnonvarojen hyödyntämisliiketoimintaansa liittyvistä maksuista kohdevaltion hallituksille tai vastaaville valtion toimielimille sekä EU:n sisämarkkinoilla että kolmansissa maissa. Tällaisia maksuja ovat esimerkiksi rojallit, valtausmaksut, lisenssimaksut, tuotanto-oikeudet, jne. Maksut tulee raportoida, mikäli ne ylittävät 100 000 euroa. Mikäli maksut ovat kohdennettu jollekin hankkeelle, tulee maksut eritellä maksutyypin mukaisesti jokaisen hankkeen osalta. Raportin ei tarvitse olla osa tilinpäätöstä. Yhtiön johdon on kuitenkin varmistettava, että kertomus on laadittu asianomaisten säännösten mukaisesti

EK:n kanta

Avoimuuden lisääminen ja korruption kitkeminen ovat tärkeitä tavoitteita, mutta siinä samassa ei tulisi huonontaa tarpeettomasti yritysten kilpailukykyä ja toimintamahdollisuuksia. Liian tiukka ja yksityiskohtiin menevä raportointivelvollisuus rapauttaa eurooppalaisten yritysten menestysmahdollisuuksia. Raportointivelvoitteet tulisi saattaa kansainvälisesti tarkasteltuna asialliselle tasolle, esimerkiksi Dodd Frank Actin tasolle.

Direktiivin velvoite on tiukempi kuin esimerkiksi Yhdysvaltojen, ns. Dodd Frank Act, jonka sisältämät velvoitteet eivät koske metsäteollisuusyrityksiä ja listaamattomia yrityksiä. Dodd Frank Act ei myöskään edellytä projektikohtaista raportointia. Lähtökohtaisesti kansainvälisesti ei ole käytössä sellaista raportointivelvoitetta, joka olisi yhtä ankara kuin nyt uuteen tilinpäätösdirektiiviin säädetty velvoite. Eurooppalaisten yritysten kilpailukyky globaaleilla markkinoilla saattaa kärsiä tulevaisuudessa, koska EU:n ulkopuoliset yritykset eivät joudu noudattamaan direktiivin raportointivelvoitteita, mutta voivat jatkossa saada haltuunsa tärkeää tietoa EU -alueen yritysten maksuista, jota tietoa ne voivat hyödyntää tarjouskilpailuissa.

Muu kuin-taloudellinen raportointi

Keväällä 2013 Euroopan komissio julkisti ehdotuksensa tilinpäätösdirektiiviin tehtävästä lisäyksestä. Ehdotuksen mukaisesti yli 500 henkilöä työllistävät yritykset (listatut ja listaamattomat) velvoitettaisiin kertomaan paitsi nykyvaatimusten mukaisesti ympäristöön ja työntekijöihin liittyvistä seikoista, vastaisuudessa myös ihmisoikeuksista, korruption vastaisesta toiminnasta sekä lahjontaan liittyvistä seikoista osana toimintakertomustaan. Yrityksen pitäisi kuvata toimintalinjojaan ja niiden toteutumista sekä arvioida riskejään ja niiden hallintaa. Velvoite olisi ns. ”comply or explain” - tyyppinen eli jos yrityksellä ei olisi komission ehdotuksen mukaisia toimintalinjoja, sen pitäisi selittää, miksi näin on.

Erillistä kertomusta ei tarvittaisi, jos yritys laatii jo nyt yhteiskuntavastuuraportin jonkin kansainvälisen viitekehyksen mukaisesti (esimerkiksi YK:n Global Compact, ISO 26000 -standardi) ja raportti kattaa edellä mainitut aihepiirit. Komissio kuitenkin ehdottaa, että tämäkin raportti tulisi liittää osaksi yhtiön toimintakertomusta.

Nykyinen EU:n puheenjohtajamaa Latvia on tosin esittänyt kompromissiehdotuksen, jonka mukaan tätä laajempaan yhteiskuntavastuuraporttia ei tarvitsisi ottaa osaksi yhtiön toimintakertomusta.

EK:n näkemys

Elinkeinoelämä pitää komission ehdotuksen erityisenä ongelmana, että yritysten tilintarkastuskustannukset uhkaavat kasvaa. Suomen lainsäädäntö määrittelee yhtiön toimintakertomuksen tilintarkastuksen kohteeksi ja jos tämä ei-taloudellinen informaatio tulisi esittää osana toimintakertomusta, tulisi siitäkin pakollisen tilintarkastuksen kohde. Tämä puolestaan lisäisi yritysten tilintarkastuskustannuksia.

Nykyisen puheenjohtajamaan kompromissiehdotus onkin siten askel oikeaan suuntaan. Tämän lisäksi direktiivin vähimmäisvaatimusten mukainen non-financial statement pitäisi myös voida julkistaa toimintakertomuksesta erillisenä dokumenttina.

Tilintarkastusalan uudistukset

EU:n komissio on julkistanut marraskuussa 2011 ehdotuksensa siitä, kuinka tilintarkastusalan lainsäädäntöä tulisi uudistaa. Uudistukset toteutettaisiin uudistamalla tilintarkastusdirektiiviä sekä säätämällä uusi asetus koskien yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä (PIE). Uudistukset koskisivat siis pörssilistattujen yhtiöiden lisäksi monia pankkeja ja vakuutusyhtiöitä.

Uudistuksilla pyritään vahvistamaan tilintarkastajien riippumattomuutta ja selkiyttämään heidän rooliaan sekä parantamaan tilintarkastusten laatua ja tehostamaan valvontaa.

EU-tason asetuksena muutokset tulisivat automaattisesti voimaan kaikissa jäsenmaissa eli tilintarkastuksen lainsäädäntöön ei voida enää kansallisesti vaikuttaa. Tavoitteena on mm. rajoittaa niitä palveluita, joita tilintarkastusyhteisöt voisivat tarjota tilintarkastuspalveluiden lisäksi. Tämän lisäksi valmisteltavana on tilintarkastusyhteisöiden pakollista vaihtamista koskeva säännös. Jatkossa siis päävastuullisen tilintarkastajan vaihtaminen ei tietyn aikavälin jälkeen enää riittäisi, vaan koko tilintarkastusyhteisö tulisi vaihtaa.

Neuvosto käsittelee parhaillaan direktiivi- ja asetusehdotuksen sisältöä ja parlamentin täysistuntoon äänestys pidetään todennäköisesti vuoden 2014 huhtikuussa.

EK:n näkemys

Asian jatkokäsittelyssä tulee kiinnittää paljon huomiota siihen kuinka paljon kustannuksia ja hallinnollista taakkaa sääntely aiheuttaa yrityksille ja kuinka paljon uusista säännöistä on varsinaista hyötyä osapuolille. Monet uudistusehdotukset vaikuttavat hieman ongelmallisilta toteuttaa käytännössä ja niistä saatava hyöty on kyseenalaista. Tämän vuoksi monet räikeimmistä valmistelun alkuvaiheen uudistusehdotuksista ovatkin muuttuneet valmistelun edetessä.

Kansallinen tilintarkastuslainsäädännön uudistaminen

Suomessa on meneillään tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen. Tavoitteena on tilintarkastajien tutkintouudistus sekä tilintarkastajien valvonnan uudistaminen.

Perustutkinto ja kaksi lisämoduulia

Tavoitteena on luoda kaikille tilintarkastajille yhteinen perustutkinto, joka vastaisi nykyistä HTM-tutkintoa. Tätä perustutkintoa olisi mahdollista laajentaa kahdella lisämoduulilla, jotka antaisivat pätevyuden toimia 1) pörssiyhtiöiden, pankkien ja vakuutusyhtiöiden tilintarkastajana ja 2) kuntien ja muiden julkisyhteisöjen tilintarkastajana.

Keskitetty valvonta ja muutoksenhaku

Tavoitteena on, että tilintarkastajien valvonta keskitettäisiin yhdelle, riippumattomalle viranomaiselle. Työhön vaikuttaa myös EU-tasolla vireillä olevat lainsäädäntöhankkeet (tilintarkastusdirektiivin uudistus ja ehdotus asetukseksi yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen (PIE) lakisäätöistä tilintarkastusta koskevista erityisvaatimuksista).

EK:n näkemys

Erikokoisilla ja eri alojen yrityksillä tulee olla mahdollisuus valita tilintarkastaja tarpeidensa mukaan. Perustutkintoon ja kahteen lisämoduuliin perustuva tutkintouudistus tukee tätä mahdollisuutta myös jatkossa.

Tutkintovaatimukset tulee laatia niin, että perustutkintokin täyttää EU:n tilintarkastusdirektiivin mukaiset tilintarkastajalle asetetut pätevyysvaatimukset.

Tilintarkastajien valvonnan tulee olla selkeästi viranomaisvalvontaa, ja sen on oltava riippumatonta ja avointa.

Tilintarkastajille aiotaan asettaa ilmoitusvelvollisuus rikosepäilyistä

Tilintarkastajan tulisi ilmoittaa tilintarkastuksen aikana ilmenneistä rikosepäilyistä tarkastuksen kohteena olevan yhteisön tai säätiön vastuuvollisille.

Mikäli nämä eivät ilmoituksen johdosta ryhtyisi riittäviin toimenpiteisiin, olisi tilintarkastajalla tietyissä tilanteissa velvollisuus ilmoittaa epäilynsä myös poliisille. Tietyissä erityistilanteissa tilintarkastajalla olisi velvollisuus ilmoittaa rikosepäilyistä suoraan poliisille.

EK:n näkemys

Ehdotukset ovat ongelmallisia mm. tilintarkastuksen luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja tilintarkastajan vastuun osalta. Tilintarkastajalla ei voida olettaa olevan pätevyyttä arvioida eri rikosten tunnusmerkistöjen täyttymistä tai sitä, onko epäilty rikos kuitenkin kokonaisuutena arvioituna vähäinen. Ilmoitusvelvollisuuden syntyminen jo pelkän epäilyn perusteella ja se, että ehdotus ei sisällä mitään olennaisuusrajoja ilmoitusten tekemiselle, aiheuttaa ongelmia tilintarkastajalle ilmoitusvelvollisuuden syntymistä arvioitaessa.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa tulisi kehittää tehokkaasti ja esimerkiksi tietyin alakohtaisin keinoin.

Ei tule luoda kattavaa sääntelyä ja velvoitteita, joka aiheuttaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja kustannuksia lähtökohtaisesti kaikille yrityksille.